
A vagyoni elégtétel lehetséges jogalkalmazási kérdései és válaszlehetőségei

Boda Zoltán*

Jelen tanulmányomban leginkább a 2022. január 1. napján hatályba lépő, a polgári peres eljárás elhúzódásával kapcsolatos vagyoni elégtétel érvényesítéséről szóló 2021. évi XCIV. (Pevtv.) törvény azon rendelkezéseit igyekszem számba venni (és azokra lehetséges válaszokat adni), amelyek megítélése a törvény mindennapos alkalmazása előtt már előre nehézkesnek tűnhet. A konkrét jogalkalmazási gyakorlat hiányában egyelőre mondhatni vitaindító jelleggel teszem fel kérdéseim és fogalmazom meg néhány pontom a saját véleményemet, hangsúlyozva, hogy az bizonyosan túri a szakmai vitát. Ezen új kártérítési jellegű jogorvoslati jogintézmény kitüntetett figyelemre számíthat a jogkereső állampolgárok felől is, hiszen érzékeny maga a téma is, amikor arról beszélünk, hogy a bíróságok rendeltetésükkkel ellentétes módon jogellenes magatartást tanúsítanak és felróhatóan kárt okoznak azáltal, hogy egyes eljárások ésszerűtlen ideig húzódnak.

Kulcsszavak: vagyoni elégtétel, eljárások elhúzódása, polgári per, alapjog, időtartam, bíróság

The possible law enforcement questions and answers of the property compensation

In my study I analyze the Pevtv., which enters to force on 1st of January 2022 and I try to give answers of those questions, which will give birth to controversy in the daily judicial exercise. I formulate my opinion in the deficit of the case law, and I emphasize that it tolerates the professional conversation. I think that this new compensation expects attention from the citizens, because it is a sensitive topic, when we talk about that courts make damages against their function with long proceedings.

Key words: property compensation, protracted, civil procedure, fundamental right, period, court

<https://doi.org/10.32980/MJSz.2022.1.1946>

1. Bevezetés

Bár az ilyen tárgyú kérelmek még nem árasztották el az elbírálásukra kijelölt két (Debreceni és Pécsi) Törvényszéket, azonban úgy vélem, hogy talán indokolt lehet számba venni a jogszabály azon rendelkezéseit, amelyek jó eséllyel a jövőbeni

* Phd-hallgató (Debreceni Egyetem Márton Géza Doktori Iskola), bírósági titkár (Debreceni Törvényszék).

jogalkalmazási gyakorlatot kihívás elé állíthatják.

A Pevtv. csupán – a törvény tárgyi hatálya alól kivéve a közigazgatási pereket és a büntetőeljárásokat – a polgári peres eljárás észszerű határidőn belül történő befejezéséhez fűződő alapvető jogot helyezi speciális jogvédelem alá, szabályozza az alapjogsérelem vagyoni (pénzbeli) elégtétellel történő kompenzálását, illetve az ennek érvényesítését lehetővé tevő eljárást.

Vagyoni elégtétel néven új jogkövetkezményt határoz meg az alapjogi sérelem kompenzálására, ezzel elhatárolja ezt a vagyoni kompenzációt a kártalanítás, kártérítés, sérelemdíj jogintézményeitől. A jogalkotót kezét valóban nem köthették meg az eddigi jogintézmények, tehát nem volt muszáj feltétlenül ezek közül választania.¹

Az új jogkövetkezmény meghatározását az a cél is vezérelte, hogy a bírósági eljárás észszerű határidőn belül történő befejezéséhez fűződő alapvető jog sérelme olyan feltétlen helytállási kötelezettséget teremtsen, amely alól nem lehet mentesülni a Ptk. kártérítésre irányadó szabályai szerint. Ez egybevág az EJEB gyakorlatával, amely nem a kompenzáció elvét, hanem a sérelem-büntetés arányosságának elvét vallja².

Mivel a Ptk.-ban a sérelemdíj és a kártalanítás utaló normái több ponton visszautalnak - előbbi a felelősség megállapításával és a sérelemdíj összegszerűségével, utóbbi a kártalanítás módjával és mértékével kapcsolatban - az alkalmazott kártérítési jogra, ezért a jogalkotó szerint dogmatikailag helytállóbb e jogintézményektől eltérő terminológiát használni az alapjog megsértéséhez fűződő jogkövetkezmény elnevezésére. Az új sui generis jogintézmény bevezetésével kívánják különválasztani ezt az alapjogvédelmet a személyiségi jogi védelemtől is, elismerve ezzel a jogirodalomban és a bírósági joggyakorlatban uralkodó felfogást.³ Leszögezte ugyanakkor a jogalkotó, hogy nem valamely kár okozása vagy személyiségi jog megsértése - hanem meghatározott alapjog megsértése - a vagyoni elégtétel megítélésének az alapja, ezért a vagyoni elégtétel igénylése nem érinti a félnek azt a jogát, hogy a Ptk.-nak a bírósági jogkörben okozott károkért való felelősségre vonatkozó szabálya [Ptk. 6:549. § (1) bek.], illetve a Ptk. 2:52. §-a szerinti sérelemdíj érvényesítésére vonatkozó szabálya szerint pert indítson a bírósági eljárás elhúzódásával összefüggésben őt ért kár, illetve nemvagyoni sérelem orvoslása érdekében.⁴

A vagyoni elégtétel alapjául szolgáló bírósági eljárásban elsőfokon eljáró bírósággal szemben érvényesíthető igény akként, hogy mindig a jogi személy bírósággal szemben kell fellépni, amelynek elnöke az elhúzódó ügyben eljáró bíróság bírái tekintetében a munkáltatói jogokat gyakorolja.⁵ E körben talán szerencsésebb

¹ Lásd: 3157/2019. (VII. 3.) AB végzés, Indokolás [20]

² Egy korábbi határozatában még a Kúria is ezen álláspontot tette magáévá, hiszen úgy érvelt, hogy ha az alapjogi sérelem megtörtént, akkor a kompenzálendő hátrány is bekövetkezik. (Kúria Pfv.20.678/2011/3.)

³ Pedig ezzel kapcsolatban megjegyzést érdemel, hogy a személyiségvédelem szubjektív eszköze, a nem vagyoni kártérítés (sérelemdíj) erkölcsi károkat hivatott orvosolni és az alapjogi sérelem is erkölcsi károkat okoz.

⁴ Általános indokolás 10-11. old.

⁵ Ha tehát elsőfokon járásbírósg járt el, akkor az a jogi személy törvényszék lesz az eljárásban a

lett volna az EJEB gyakorlatának megfelelően az *állammal szembeni* igényérvényesítés rögzítése vagy legalábbis külön rögzíteni, hogy a vagyoni elégtétel megfizetésére az állam köteles.⁶

2. A részletszabályokról

2.1. A figyelembe veendő bírósági eljárás időtartamának és az ésszerűnek minősülő időtartamnak a számítására. A 2-6.§-ban kerülnek rögzítésre a figyelembe veendő bírósági eljárás időtartamának és az ésszerűnek minősülő időtartamnak a számítására vonatkozó részletszabályok. Általánosságban, főszabályként rögzíti a bírósági eljárás időtartamát, amelyhez az eljárás elhúzódságának kompenzálását szolgáló vagyoni elégtétel összegszerűsége igazodik [2.§ (1), (2) bek.].

A 6.§ kiemelten fontos szabályokat fektet le, meghatározza azokat *az ésszerűnek tekinthető időtartamokat*, amelyeknek feltétlenül elégségesnek kell lenniük ahhoz, hogy a bíróság az adott ügyben a megalapozott döntéséhez szükséges eljárási cselekményeket lefolytassa, vagy lefolytathassa. Ezen időtartamok túllépése az, amit a jogalkotó a bírósági eljárás tekintetében objektív szempontból olyannak tekint, amely alkalmas az alapvető jog megsértésére.

Az általánosan elégségesnek minősített időtartam főszabálya alóli kivételként azonban, ha az egyedi ügy körülményei indokolják, a kompenzációt elbíráló bíróság – bírói mérlegelés alapján – rövidebb időtartamban is meghatározhatja az adott eljárás vagy eljárási szakasz lefolytatásához szükséges ésszerű időtartamot. Ugyanakkor hosszabb időtartamban is meghatározhatja, ha perújítási eljárást is hozzá kell számítani az alapul szolgáló bírósági eljárás időtartamához és az egyedi ügy összes körülményének értékelése alapján erre a következtetésre jut [6.§ (5)-(6) bek.].

A Pevtv. ugyanakkor annak ellenére határoz meg objektív időtartamot, hogy az ésszerű időn belüli eljárás időtartamára vonatkozóan az eljárásoktól teljesen független meghatározás nem létezik, ez mindig a konkrét eljárás komplexitásához mérten relatív időtényezőt jelent, melynek meghatározására irányuló folyamatban csak „iránytűt” adhat az EJEB vonatkozó joggyakorlata. Ki kell emelni azt is, hogy az EJEB szerint az eljárás egésze a kiindulási pont, ezért álláspontom szerint azon hazai szabályozás, amely ráadásul eljárási szakaszokra bontja le a vizsgálandó időtartamot, jelentősen túlmutat az EJEB elvárásain és gyakorlatán.

Meg kell jegyezni tehát, hogy ezen hazai megoldás összességében is és részleteiben is ellentétes a strasbourgi gyakorlattal, amely szerint az ilyen ügyek

kérelmezett, amelyek illetékességi területén az elsőfokon eljáró bíróság található [9.§ (1) bek.].

⁶ *Mint a Bv.tv. szerinti alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanításnál (Bv.tv. 75/B.§ (3) bek.)*

⁷ Annak eldöntése, hogy az ésszerű határidőt túllépték-e, nem egyszerűen a szóban forgó időszak számításba vételétől függ. (Szabó Győző – Nagy Gábor (szerk.): *Tanulmányok az Emberi Jogok Európai Egyezménye legfontosabb rendelkezéseire kapcsolódó strasbourgi esetjogról*. Budapest, HVG-ORAC, 1999, 112. o.)

elbírálásának alapja soha nem az eljárás objektív időtartama^{8,9}. Tehát önmagában az eljárás hosszú időtartama még nem jelenti azt, hogy az eljárás elhúzódott és a bíróságok egyezményesértést követtek el, ugyanis az EJEE 6. cikk. 1. bekezdése valóban megköveteli, hogy az eljárás jó ütemben haladjon előre, de az EJEB szerint ez nem mehet a megfelelő szintű igazságszolgáltatási tevékenység biztosításának a rovására¹⁰ és a tagállamok feladata az említett két alapvető szempont közötti megfelelő egyensúly megtalálása.¹¹

A Pevtv. pedig egzakt időtartamokat határoz meg ezzel szemben, amelyek túllépését a jogalkotó a bírósági eljárás tekintetében olyannak tekint, amely „önmagában” alkalmas az alapvető jog megsértésére.¹²

Ki kell emelni, hogy *a folyamatban lévő¹³ és befejezett ügy* kapcsolatban is érvényesíthető a vagyoni elégtétel iránti igény, *akár a teljes bírósági eljárás időtartama, akár annak valamely eljárási szakasza* meghaladja a meghatározott észszerű időtartamot.

A Pevtv. 21.§-ában foglaltak azonban álláspontom szerint akár eltérő véleményeket is szülhetnek, amikor arra a kérdésre keressük a választ, hogy érvényesíthető -e igény 2022-ben olyan eljárásokkal összefüggésben, amelyek a törvény hatálybalépésnek napján folyamatban lévőnek minősülnek. A Pevtv. 21.§ (3) bekezdése ugyanis – legalábbis számomra – nem egyértelmű abban a tekintetben, hogy az nem szűkíti azt, hogy ha az eljárás 2021. december 31-én folyamatban lévőnek minősül, és 2022-ben jogerősen befejeződött, lehessen helye bármilyen igényérvényesítésnek vagy éppen ellenkezőleg: ha az egyes részzszakaszok (elsőfok, másodfok) már befejeződtek, a 21.§ (3) bekezdés kizárja az igényérvényesítést és 2022-ben önmagában egyes eljárási szakaszok elhúzódása miatt nem lehet kérelmet előterjeszteni. Erre a kérdésre később, a Záró rendelkezések körében még visszatérek, előzetesen azonban megfogalmaznám a saját véleményemet, amely szerint a vagyoni elégtétel iránti igénynek a 2022. évben kizárólag jogerősen

⁸ Grád András: *A Strasbourgi Emberi Jogi Bíraskodás Kézikönyve*. Budapest, HVG-ORAC, 2005, 785. o.

⁹ Lásd még pl.: 3027/2018. (II. 6.) AB határozat, Indokolás [55]

¹⁰ EJEB Grujovic kontra Szerbia, (25381/12), 2015. július 21. ítélet, 65–66. pontok

¹¹ EJEB Gankin és mások kontra Oroszország, (2430/06, 1454/08, 11670/10, 12938/12), 2016. május 31. ítélet, 26. pont

¹² Ezen időtartam ugyanakkor árnyalódik a részletszabályok szintjén (lásd később pl. 6.§ (5)-(6) bek. és a 15.§ (3), (4), (5) bek.).

¹³ Folyamatban lévő ügy esetén azonban az igényérvényesítés feltétele, hogy az észszerűnek minősített időtartamot a pertartam vagy az adott eljárási szakasz tartama meghaladja. Érvényesül azonban egyfajta korlátozás azzal, hogy egy meghatározott időszakra vonatkozó kompenzáció megítélésétől számított legalább egy év elteltével lehet ugyanazon folyamatban lévő ügygel összefüggésben újabb időszakra vonatkozó kérelmet előterjeszteni [11.§ (2)-(4) bek.].

Érdekes ugyanakkor az, hogy vajon a Pevtv. 11. § (6) bekezdése szerinti határidőt hogyan befolyásolja az, hogy a jogvesztő határidőn belül még nem járt le a perújítási kérelem előterjesztésének hathónapos határideje, illetve nem ismert a felülvizsgálati kérelem előterjesztése esetén a felülvizsgálati eljárás eredménye? Mivel 2022. december 31-ig folyamatban lévő ügyben nem lehet igényt érvényesíteni, a kérelmet vissza kell utasítani, illetve az eljárást meg kell szüntetni a Pp. 176.§ (1) bekezdés f) pontja és a Pp.241.§ (1) bekezdése a) pontja alapján. 2023. január 1. napjától azonban az egyes eljárási szakaszok tekintetében külön is érvényesíthető igény, ha azok meghaladták az észszerű időtartamot, ezért az igényt el kell bírálni, a többletigények a későbbiek során – a Pevtv. 8.§ (3) bekezdése alapján – külön érvényesíthetők.

befejezett bírósági eljárással összefüggő érvényesíthetősége alól a (3) bekezdés kivételt alapoz meg: ha 2022. január 1-jéig az elhúzóadás miatti kérelmet az EJB nyilvántartásba vette, úgy négyhónapos jogvesztő határidőn belül a vagyoni elégtétel iránti igény akkor is érvényesíthető, ha az eljárás folyamatban van.

A bírósági eljárás vagy eljárási szakasz időtartamának számítása kapcsán speciális részletszabályokat fektet le ugyanakkor a törvény *a megismételt eljárás, a közbenső ítélet és a perújítási eljárás* esetén [Pevtv. 3.§ (4)-(5) bekezdés, 4.§, 5.§ (1), (3) bekezdés] és számba kell venni a *felülvizsgálati eljárással*, valamint a *jogegységi panasz eljárással* kapcsolatos egyéb szabályokat is.

A bírósági eljárás időtartamához hozzá kell számítani a *megismételt eljárás* (vagy megismételt eljárási szakasz) időtartamát és a jogerős közbenső ítélet meghozatalát követő eljárás időtartamát. Ennek kapcsán érdemes hangsúlyozni, hogy bármilyen eljárás eredményeképpen kerül is sor a bírósági eljárás meghatározott szakaszának megisméltlésére, azt a bírósági eljárás időtartamához hozzá kell számítani, mégpedig ahhoz az eljárási szakaszhoz, amelynek megisméltlésére vonatkozik.

A jogerős *közbenső ítélet* meghozatalát követően pedig értelemszerűen a követelés összezszerúségének megállapítására irányuló elsőfokú eljárás időtartamát is hozzá kell számítani a közbenső ítélet meghozatala érdekében korábban lefolytatott elsőfokú eljárás időtartamához. Ez lehet irányadó a másodfokú eljárásokra is. Álláspontom szerint a megisméltelt elsőfokú eljárás ugyanakkor nem minősül a bírósági eljárást megkezdő elsőfokú eljárásnak, hiszen ekkor már a bírósági eljárás folyamatban van, ezért annak kezdőnapja a folyamatban lévő eljárás időtartamába számít be.

A szabályozás a *perújítás* esetén a bíróság által megengedett perújítási eljárás időtartamát engedi beszámítani a bírósági eljárás összeszámítható időtartamába. A bírósági eljárás e törvény szerint számított időtartamába ugyanakkor nem számítandó bele az eljárást befejező jogerős határozat közlése és a perújítási kérelem előterjesztésének napja közötti időtartam, tekintettel arra, hogy a perújítási eljárás olyan rendkívüli - nem fellebbviteli jellegű - perorvoslat, amely esetlegesen, sajátos okok fennállása esetén, akár a jogerős határozat meghozatalát követő hosszabb idő (például 5 év) elteltével kerül megindításra, nem a korábbi ítélet jogi tévedéseinek kiküszöbölésére szolgál. Ugyancsak nem indokolt - a fellebbezési eljáráshoz hasonlóan - lehetőséget biztosítani az alaptalan perújítási kérelem alapján lefolytatott eljárás időtartamának beszámítására, amely esetben nem kerül sor a kérelem érdemi vizsgálatára. E szabályozás indoka a visszaélések elkerülése, annak megakadályozása, hogy az igényérvényesítést ne alapozhassa meg alaptalan eljárásiindítás. A perújítási eljárás eljárási szakaszai (például elsőfokú vagy másodfokú eljárás) a törvény alapján önálló eljárási szakaszoknak minősülnek, vagyis azokat - a megisméltelt eljárásra vonatkozó szabályoktól eltérően - nem kell a perújítás alapjául szolgáló eljárás eljárási szakaszainak (elsőfokú, másodfokú, felülvizsgálati eljárás) időtartamához hozzászámítani.

A perújítási eljárás esetén – ha a bíróság a perújítást megengedi – a teljes bírósági eljárás számított időtartama az alapeljárás számított időtartamának (keresetlevél benyújtást követő naptól a jogerős határozat közléséig terjedő időszak) és a perújítási eljárás számított időtartamának (a perújítási kérelem benyújtásától a

jogerős határozat közléséig terjedő időszak) összege. A perújítási eljárás időtartama csak a teljes eljárás számított időtartamát növeli meg, de az alapeljárás eljárási szakaszainak időtartamát nem. A perújítási eljárás egyes eljárási szakaszainak elhúzódása önállóan alapot ad vagyoni elégtételre.

A fellebbezési és perújítási eljárás időtartamának szabályozásához igazodó szabályok kerülnek meghatározásra a *felülvizsgálati eljárás* időtartamának számításával összefüggésben is: érdemi vizsgálat esetén a felülvizsgálati eljárás időtartama hozzászámítódik az alapeljárás teljes időtartamához, beleértve az alapeljárás befejezésétől a felülvizsgálat kezdeményezéséig tartó időszakot is (alaptalan eljárásindítás esetén ugyanakkor nem kerül sor a felülvizsgálati eljárás időtartamának beszámítására). A szabályozás indoka itt is a visszaélések elkerülése lehet, vagyis annak megakadályozása, hogy az igényérvényesítést ne alapozhassa meg alaptalan eljárásindítás.

Rögzítésre került továbbá, hogy ha a jogerősen befejeződött alapeljárással összefüggésben felülvizsgálati eljárás indul, és annak következményeként a Kúria új eljárás lefolytatásának szükségességéről dönt, a felülvizsgálat, illetve az annak alapján folytatott új eljárás idejét is hozzá kell számítani az alapeljárás Pevtv. szerint számított időtartamához. Ez esetben az alapeljárást megindító irat benyújtásától a felülvizsgálati eljárás befejezéséig, illetve új eljárás lefolytatása esetén az annak során meghozott eljárást befejező jogerős határozat közléséig terjedő időintervallumot kell figyelembe venni.

A törvény meghatározza a *jogegységi panasz eljárás* alapján lefolytatott felülvizsgálati eljárás vagy megismételt eljárási szakaszok időtartamának beszámítására vonatkozó szabályokat is. A jogegységi panasz eljárás ugyanis vezethet a korábbi felülvizsgálati eljárás újbóli lefolytatásához, valamint a megtagadott felülvizsgálat tényleges lefolytatásához is. Ha a megismételt vagy lefolytatott felülvizsgálati eljárás alapján a korábban lefolytatott bírósági eljárás valamely szakaszának vagy szakaszainak megismétlésére is sor kerül, ezeknek időtartama értelemszerűen hozzászámít az e törvény szerint vizsgálandó időtartamhoz.

2.2. A kérelem. A 12.§-ban foglaltakkal összefüggésben egyebekben felmerülnek a pertárgyérték meghatározásán túl a perköltségviselésnek a szabályai a „részleges pernyertesség” (részben eredményes kérelem) esetére. A nemperes eljárást megindító kérelemnek a törvény 12. § (1) bekezdés g) pontja értelmében tartalmaznia kell a kérelmező által követelt összeget (a kérelmező által számított vagyoni elégtétel összegét), ez tekinthető az érvényesített követelés összegének és egyben a *pertárgy értékének* is, hiszen a pertárgy értéke a Pp. 121. § (1) bekezdése értelmében a keresettel (nemperes eljárásban kérelemmel) érvényesített követelés vagy más jog értéke.

A második kérdés lényege a *Pp. 83. § (3) bekezdésének* alkalmazhatósága. A nemperes eljárásban fennáll a bíróság „mérlegelési” jogköre, amire a Pevtv. 6. § (6) bekezdése és 15. § (5) bekezdése biztosít lehetőséget, ekképp a Pp. 83. § (3) bekezdésének alkalmazása sem tűnik aggályosnak.

A 12.§ a Pp. 114. §-ában foglaltakkal összhangban, és a nemperes eljárás sajátosságaira figyelemmel rögzíti a nemperes eljárás megindításához szükséges

kérelem kötelező tartalmi elemeit. Az EJEB előtti és a hazai eljárások párhuzamosságának elkerülése érdekében a fél számára közlési kötelezettséget ír elő azzal összefüggésben, hogy a kérelemben megjelölt bírósági eljárás elhúzódásával kapcsolatban általa kezdeményezett eljárás az EJEB előtt van-e, vagy volt-e folyamatban. Ha a fél igenlően nyilatkozik, akkor a kérelemben nyilatkoznia kell az EJEB-eljárás ügyszámáról, valamint, ha az EJEB a vizsgált eljárással kapcsolatban már meghozta az eljárást befejező határozatát, akkor e határozatot is csatolni kell a kérelemhez.

A törvény egyebekben nem ismétli meg a kérelem visszautasításának Pp. 176. § szerinti eseteit, tekintettel arra, hogy e rendelkezések mögöttesen irányadók a nemperes eljárásban is.

Az *érvényesíteni kíván jog* nem lehet más, mint a vagyoni elégtétel iránti igény [Pevtv. 7.§], a kérelem tárgya, vagyis a petitum pedig a meghatározott pénzüsszeg megfizetésére kötelezés iránti kérelem.

Kérdésként merülhet fel, hogy mi a kérelem alapjául szolgáló *elégséges tényállítás*, mi a követendő eljárás, ha a fél számítása hibás? A kérelem alapjául szolgáló elégséges tényállítás álláspontom szerint nem lehet más, mint hivatkozás arra a bírósági eljárásra, vagy a bírósági eljárás eljárési szakaszára, amellyel kapcsolatban igényt kíván érvényesíteni az igényérvényesítő fél, valamint a bírósági eljárás fél szerint számított időtartama, kezdő, befejező időponttal, vagy években, hónapokban, napokban megjelölve. Ha pedig a fél tévesen számítja ki az időtartamot, ez véleményem szerint nem ok hiánypótlásra és nem vet fel anyagi pervezetési kötelezettséget sem, a bíróságnak az érdemi határozatban kell levezetnie a helyes számítást.

A Pp. szerint kötelezően csatolandó mellékleteken kívül az EJEB eljárás esetén a határozatot, egyéb bizonyítékot a kérelmezőnek nem kell csatolnia, a hivatkozott ügy iratait a Pevtv. 13.§ (2) bekezdése alapján a bíróság hivatalból szerzi be. Ha a fél nem hivatkozik EJEB eljárásra, erről nem nyilatkozik, a bíróságnak több intézkedési lehetősége is lehetséges: a Pevtv. 13.§ (2) bekezdése szerinti hivatalbóli vizsgálat folytán:

- 1) a kérelmezőt hiánypótlás keretében nyilatkozattételre kell felhívni, vagy
- 2) minden esetben meg kell keresni az államot képviselő minisztert¹⁴, vagy
- 3) a kérelmezőt hiánypótlás keretében nyilatkozattételre kell felhívni, de az államot képviselő miniszter megkeresése csak akkor szükséges, ha a fél nyilatkozata szerint volt ilyen eljárás, és a kérelmező által becsatolt határozat nem tartalmaz elegendő tény, adatot, amely szükséges a 8.§ (1) és (2) bekezdés szerinti döntéshez.

2.3. Az ellenirat. Az ellenirat kapcsán kérdésként az merülhet fel, hogy milyen tájékoztatással kell kiadni a kérelmet a kérelmezettnek. A Pevtv. 14.§ (1) és (2) bekezdésében írtakat tartalmazó tájékoztatással, vagy azon túl, illetve azzal együtt a Pp. 203.§ (2) bekezdése megfelelő alkalmazására utalással, vagyis azzal a tájékoztatással, hogy ha nem nyilatkozik, a bíróság úgy tekinti, hogy a kérelmet, az

¹⁴ Ugyanis nem eljárási szabálysértés az, ha a Pevtv. 13.§ (3) bekezdése szerinti hivatalbóli vizsgálat folytán minden esetben megkeresi a bíróság az államot képviselő minisztert.

abban foglalt tényállításokat nem vitatja, és a 14.§ (2) bekezdés f) -h) pontokban írtakra hivatkozni nem kíván? Álláspontom szerint utóbbi megoldás helytálló.

Az ellenirattal összefüggésben továbbá felmerül még annak a kérdésnek a megválaszolási igénye is, hogy azt ki kell-e adni a kérelmezőnek? A Pp. 110.§ (2) bekezdése¹⁵ értelmében ugyanis a bíróságnak minden esetben kézbesíteni kell az ellenkérelmet (válaszirat, viszontválaszt is), határidőt biztosítva a nyilatkozattételre (válaszirat, viszontválasz előterjesztésére). Felvetődhet azonban az is, hogy jelen esetben a Pp. általános és a Pevtv. speciális rendelkezései szerint kell eljárni: a beadványokat az ellenérdekű fél részére a Pp. 110.§ (2) bekezdése szerint ki kell adni, a Pevtv. 15. § (1) bekezdése szerint azonban a feleket további nyilatkozattételre – az ellenirat (válaszirat) tartalmától függően – csak akkor kell felhívni, ha az a döntéshez szükséges. Ez esetben a felhívásban meg kell jelölni – a Pp. 198.§ megfelelő alkalmazásával –, hogy mely nyilatkozatot kell a félnek előterjesztenie és figyelmeztetni kell a Pp. 203.§ (2) bekezdésében írtakra is¹⁶.

Minden esetre azt fontos megjegyezni, hogy fentiekől függetlenül attól, hogy szükséges volt-e további perfelvételi irat előterjesztése, az eljárást befejező határozatot minden esetben az ellenirat beérkezésétől számított 3 hónapon belül meg kell hozni [Pevtv.15.§ (2) bekezdése].

2.4. Mérlegelés. A 15.§ szerinti – a 6.§-ban részletezett szabályok kiegészítéseként –, a bíróság érdemi döntésének meghozatalával kapcsolatos különös szabályok *további szempontok mérlegelését* engedik meg, *melyek hatást gyakorolhatnak az alapul fekvő bírósági eljárás figyelembe vehető időtartamára*, ez által a vagyoni elégtétel mértékére. Az általánosan vizsgálandó szempont az, hogy az alapul szolgáló bírósági eljárásban félnek minősülő kérelmező, valamint a bírósági eljárást lefolytató bíróság eljárási cselekménye, illetve mulasztása mennyiben járult hozzá az eljárás elhúzódásához. Azt vizsgálja a bíróság – a kérelem és az ellenirat korlátai között –, hogy volt-e olyan időszak, amely akár a kérelmező, akár a vizsgált bírósági eljárásban eljáró bíróság érdekkörében felmerülő, elhárítható ok miatt szükségtelenül telt el:

- a kérelmező érdekkörébe tartozó ilyen tétlenségi időszakot le kell vonnia a bírósági eljárás időtartamából,¹⁷
- a bíróság érdekkörében felmerült szükségtelen időszakot pedig akkor kell levonni, ha a kérelmező jogszabály által biztosított lehetősége ellenére nem nyújtott be kifogást az eljárás elhúzódása miatt [15.§ (4) bek.].

Ezzel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy ezzel az a fontos szempont is érvényre

¹⁵ A bíróság köteles lehetővé tenni, hogy a felek minden, az eljárás során előterjesztett kérelmet, a bírósághoz benyújtott okiratot, bizonyítékot megismerhessenek, és azokra nyilatkozhassanak.

¹⁶ Például, ha a kérelmezett szerint a számított időtartam eltér a kérelmező által megjelölt számított időtartamtól, ha a kérelmezett hivatkozik levonandó időszakokra és a figyelembe vehető időtartam ezért eltér a számított időtartamtól, a kérelmezőt nyilatkozattételre erre vonatkozóan kell felhívni. Ha azonban a kérelmezett a kérelemben írtakkal egyezően nyilatkozik a számított időtartamról, nem hivatkozik levonandó időtartamra, a kérelmező további nyilatkozattételre felhívása szükségtelen, a döntés véleményem szerint meghozható.

¹⁷ Például, ha az ellenérdekű felek a vizsgált eljárás szünetelését közösen kérték, azaz saját akaratukból nem haladt előre a folyamatban lévő eljárás. Továbbá ilyen lehet az is, amikor a keresetlevél többszöri visszautasítására (annak érdemi vizsgálatát megelőzően) azért került sor, mert a fél a bíróság hiánypótlási felhívása ellenére nem pótolta kérelme hiányosságait. (15.§-hoz fűzött részletes indokolás)

juthat, amit a Kúria követelt meg, vagyis, hogy a per ésszerű időn belül történő befejezéshez való alapjog sérelmére kapcsán a fél a bíróság köteleességszegéséből eredő elhúzóadás miatt akkor érvényesíthet igényt, ha a fél és a bíróság magatartása miatt bekövetkezett elhúzóadás tartama egymástól elkülöníthető. Ha ugyanis ez az elkülönítés nem lehetséges ugyanis (vagyis a fél és a bíróság magatartása miatti elhúzóadás tartama nem választható szét egymástól), akkor a per elhúzóadását okozó fél nem kérheti számon a bíróságon az eljárás késedelmes voltát.¹⁸

Utalni szükséges e körben arra, hogy a „*kérelem korlátai között*” a kérelemhez kötöttség elvének rögzítését jelenti, vagyis: a bíróság a fél által megjelölt, általa számított időtartamnál hosszabb időtartamra nem állapíthat meg vagyoni elégtételt. Másképp fogalmazva ez azt jelenti, hogy a Pevtv. 12.§ f) és g) pontja szerint a kérelmezőnek a számított időtartamot és ebből kiszámítva az elégtétel összegét is meg kell jelölnie. Ebből az következik, hogy a figyelembe vehető időtartam¹⁹ (a számított időtartam 15.§ (3)-(5)²⁰ bekezdése szerinti levonásokkal csökkentett tartama) nem haladhatja meg a kérelemben írt, vagyoni elégtétel számítás alapjaként figyelembe vett, számított időtartamot.

Ugyanide köthetően szükséges kitérni arra is, hogy mit jelent az „*ellenirat korlátai között*” kitétel. Álláspontom szerint két megállapítást tehetünk:

- a bíróság a kérelmezett által elismert összegű vagyoni elégtételnél alacsonyabb (kevesebb napra, időtartamra számított) összegben nem állapíthatja meg a vagyoni elégtétel összegét és
- csak azoknak az időszakoknak a levonhatóságát kell vizsgálni, melyekre az elleniratban a kérelmezett hivatkozik, a bíróság a számított időtartamból levonható időszakok (napok száma) tekintetében is kötvé van az ellenirathoz²¹.

2.5. Az eljárás elhúzóadása miatti kifogás. A Pp. 157. § (1) bekezdés a) és b) pontja szerinti kifogás tekintetében nem merül fel komolyabb jogalkalmazási nehézség, azonban a c) pontos kifogás kapcsán, annak előterjesztésének szempontjait a nemperes eljárás kialakuló jogalkalmazásának meg kell határoznia az EJEB gyakorlatára figyelemmel.

A Pevtv. hatálybalépésével „népszerűvé” válhat a jogintézmény, ezt fémjelzi az is, hogy a törvényszöveg egyértelmű, vagyis a kifogás előterjesztésének kötelezettsége független mindentől, attól is, hogy a Pevtv. hatályba lépése előtti időszakra érvényesíti-e valaki a vagyoni elégtétel iránti igényét (még ha a kérelmező a Pevtv.

¹⁸ BH2021. 42.

¹⁹ A bíróságnak akkor is a helyes adatból kell kiindulnia, ha a kérelmező fél a számított időtartamot tévesen jelöli meg.

²⁰ A (3) és a (4) bekezdés szerint az ott meghatározott okból van helye levonásnak, ezen felül az (5) bekezdés alapján a bíróság további levonási lehetőséggel élhet a (3) és (4) bekezdésben nem említett okból, ha erre a kérelmezett hivatkozik. Tehát a kérelmezett hivatkozhat a (3) és (4) bekezdésben írtakon kívüli olyan körülményekre is – mint például a fél vagy a bíróság érdekkörében, vagy mindkettő érdekkörén kívül felmerült, de elháríthatatlan ok miatt bekövetkezett elhúzóadás – amelyek miatt egyes időszakokat figyelmen kívül kell hagyni.

²¹ A kérelmezettnek a figyelembe vehető időtartamot kell megjelölnie, és meg kell jelölnie a fél eljárási cselekményeit vagy mulasztásait, amelyek miatt a levonásnak helye van. Ezzel összefüggésben kell a kérelmezettnek az érdekkörében felmerült ok elháríthatatlan voltára hivatkoznia és azt bizonyítania.

hatályba lépése előtti időszakra is érvényesíti a vagyoni elégtétel iránti igényét, az eljárás elhúzódása miatti kifogás előterjesztésének elmulasztását a terhére kell figyelembe venni).

Fontos felhívni a figyelmet arra is, hogy a kérelmező szempontjából annak nincs jelentősége, ha a bíróság mulasztása miatt a kérelmező nem, de a perbeli ellenfele terjeszt elő kifogást az eljárás elhúzódása miatt (és azt esetleg a perbíróság alaposnak találja)²².

A Pevtv. 15.§ (4) bekezdésében írt megfogalmazás egyes feleket (későbbi potenciális kérelmezőket) arra sarkallhat, hogy – későbbi vagyoni elégtétel iránti kérelme kedvezőbb elbírálása okán – az eljárás elhúzódása miatti kifogást ugyan terjesszen elő, de azt annak érdemi elbírálása előtt vonja vissza. Álláspontom szerint a jogalkalmazás során érvényre kell juttatni azt, hogy a Pevtv. vélhetően nem a „formális” előterjesztést, hanem a sérelem orvoslására alkalmas kérelem előterjesztését támogatja. Abban az esetben tehát, ha a kérelmező kifogást nyújtott be az eljárás elhúzódása miatt, és utóbb azt visszavonta, akkor a kérelmező érdekkörében felmerült, elhárítható ok miatt, szükségtelenül eltelt időtartamot a figyelembe vehető időtartamból le kell vonni (kivéve, ha a visszavonás oka az volt, hogy a sérelmezett elmulasztott cselekményt a bíróság elvégezte). A formális előterjesztés másik példája lehet az is, ha a fél ugyan terjeszt elő eljárás elhúzódása miatti kifogást, de kvázi érdemi elbírálásra alkalmatlan, mert annyira hiányos. Ebben az esetben a Pp. 115. § (6) bekezdés a) pontját lehet alkalmazni és az eredménytelen felhívást követően is hiányos tartalmú kifogást visszautasítani, és azt a Pevtv. alkalmazása szempontjából úgy tekinteni, mintha a kérelmező nem is terjesztett volna elő eljárás elhúzódása miatti kifogást.

A kifogás előterjesztésének teljes vagy formális hiánya mellett előfordulhat egyéb értékelésre szoruló körülmény is ennek kapcsán. Például, hogy miként kell figyelembe venni azt, ha a kérelmező ugyan terjesztett elő eljárás elhúzódása miatti kifogást, de azt csak a bíróság érdekkörében felmerült, elhárítható ok miatt eltelt időtartamot követő jelentős késedelemmel teszi? A kérdés nyilván arra az esetre vonatkozik, ha a mulasztás még fennáll, mert annak megszűnését követően benyújtott kifogásnak már nincs relevanciája. A Pp. 157.§ (1) és (2) bekezdésében írt határidő, illetve a (3) bekezdés szerinti észszerű határidő leteltét követő általánosságban elvárható időn belüliséget kell mérlegelni annak eldöntésekor, hogy a kifogás előterjesztésére jelentős késedelem nélkül került -e sor. Nemleges válasz esetén úgy vélem, hogy a mulasztásnak a kifogás benyújtásáig eltelt ideje levonható, feltéve, hogy a fél a kifogás előterjesztéséhez szükséges információk birtokában volt, vagy ez elvárható lett volna tőle.

A kifogás előterjesztésével összefüggésben még szükséges a Pevtv. 15.§ (4) bekezdése szerinti „habár arra jogszabályban biztosított lehetősége volt” kitétel is értelmezni. Ugyanis ebből kifolyólag nem automatikus „kötelezettségről” beszélünk,

²² Ugyanis a Pevtv. 15. § (4) bekezdése egyértelműen úgy rendelkezik, hogy a beszámítást az zárja ki, ha a kérelmező nem nyújtott be kifogást az eljárás elhúzódása miatt. Ha a perbeli ellenfele előterjesztette a sérelmezett mulasztás miatt a kifogást, a bíróság érdekkörében felmerült, elhárítható ok miatt, szükségtelenül eltelt időtartamot le kell vonni a vagyoni elégtétel szempontjából figyelembe vehető időtartamból.

hiszen léteznek olyan késedelmek (esetek) – pl.: ítélet írásba foglalási vagy másodfokú elbírálásra történő felterjesztési késedelem –, amikor nincs jogszabályi lehetőség kifogás előterjesztésére, ugyanakkor a bíróság érdekkörében felmerült, elhárítható ok miatt szükségtelenül telik el az eljárás előrehaladását nem szolgáló időtartam.

2.6. Összezszerűség. Kérdésként merülhet fel, hogy pontosan mit takar a 372/2021. (VI.30.) Korm.rendelet szerinti „figyelembe vehető” időtartam. Másképp fogalmazva: *milyen módon történik a bírósági eljárás időtartamának számítása, illetve az ésszerű időtartam meghatározása? Az alapeljárás egészét figyelembe kell-e venni, vagy csak a Pevtv.-ben meghatározott időtartamon felüli időszakot kell vizsgálni?*

Ugyebár a Pevtv. 15.§ (3)-(5) bekezdése szerinti döntés során a bíróságnak az eljárás teljes időtartamát vizsgálnia kell, és a teljes időszakból levonva a (3) - (4) bekezdés szerint levonható időszakokat kell meghatározni az eljárás „figyelembe vehető” időtartamát. Ezt követően pedig véleményem szerint a rendelkezési elvből, a kérelemben és az elleniratban előadottakból kell kiindulni annak a kérdésnek a megválaszolásakor, hogy hogyan kell a figyelembe vehető időtartamot meghatározni, és ezen belül a Pevtv. 15. § (3) és (4) bekezdése alapján be nem számítható időtartamokat levonni. Az ezt követő lépésnél alakulhat ki vita, amikor arra kell választ adni, hogy milyen módon történik a számítás, azaz, a vagyoni elégtétel alapjául szolgáló napok számát hogyan kell kiszámítani.

A problémát a törvény 17.§-ának nyelvtani értelmezése eredményezheti, ugyanis ez alapján arra lehet jutni, hogy a 15.§ szerint megállapított, „figyelembe vehető” időszak minden napjára jár a napi tételnek megfelelő összeg, azaz, ha a figyelembe vehető időszak 5 év és 1 nap, akkor 5 év és 1 nap alapján kell kiszámítani az elégtétel összegét. Továbbá figyelemmel a Pevtv. 7. § (1) és (2) bekezdésére, valamint a törvényjavaslat ide vonatkozó indoklására, a törvény címére és preambulumára is, mindkét értelmezés — mind csak az ésszerű időtartamot meghaladó időszakra, mind az eljárás egészére járó elégtétel — levezethető a törvényből.

Az a megoldás, amely szerint a 15.§ szerint megállapított, „figyelembe vehető” időszak minden napjára jár a napi tételnek megfelelő összeg, azonban amellet, hogy ésszerűtlen – és megítélésem szerint a jogalkotónak sem állhatott szándékában abból kifolyólag, hogy nagyon nagy anyagi terhet jelentene a költségvetésnek, ha a teljes időszak alapján kellene kiszámítani a vagyoni elégtétel összegét –, méltánytalan is, mivel a Pevtv. szerint az 5 év alatti eljárás nem minősül elhúzódónak, és fenti értelmezés mellett teljesen elmosódna a különbség például az 5 év és 1 nap és például 7 év között, ami éppen nem a „méltányos elégtétel” felé mutat.

Véleményem szerint a törvény azon ésszerű időtartam megállapításáról – 6.§ és 15.§ – rendelkezik, amit feltétlenül elégségesnek kell tekinteni a bírósági eljárás vagy eljárási szakasz befejezéséhez, másrészt kimondja, hogy ennek az időtartamnak a meghaladása az, amely a vagyoni elégtétel érvényesítését megalapozza. Ebből pedig számomra az tűnik logikusnak, hogy az ésszerűnek minősülő időtartamot meghaladó részt kell alapul venni a megítélhető összeg kiszámítása során, hiszen az ésszerű időtartam túllépése az, amely alkalmas lehet az alapvető jog megsértésére: tehát a számítás alapja a törvényben meghatározott, a figyelembe vehető és az ésszerűnek

minősülő időszak különbözete kell, hogy legyen.

Ugyanakkor például ellenkező álláspontra jutottak a Debreceni Ítéltábla Polgári Kollégiumának 2021. november 26. napján megtartott ülésén²³, ahol a kollégium tagjainak többsége úgy foglalt állást, hogy a polgári eljárás elhúzódásával kapcsolatos vagyoni elégtétel összegének számítása során a vizsgált eljárás teljes időtartamát kell figyelembe venni.

Ezt az értelmezést kétségtelenül alátámasztja az EJEB gyakorlata, amely a teljes időtartamot veszi alapul. Másfelől pedig a 7.§ (2) bekezdése is azt rögzíti, hogy ha a bírósági eljárás vagy eljárási szakasz 15. § szerint figyelembe vehető időtartama meghaladja az észszerűnek minősülő időtartamot, a fél a bírósági eljárás vagy eljárási szakasz *figyelembe vehető időtartamához igazodó, kormányrendeletben meghatározott mértékű pénzbeli igényt érvényesíthet* vagyoni elégtételként.

Ugyanakkor továbbra is úgy vélem, hogy az a megközelítése a törvényalkotónak, hogy a vagyoni elégtétel alapja önmagában az a tény, hogy ez az eljárás akár egy nappal is túllépte az észszerű időtartamot. Ennek gyakorlatilag csak a számítási módját tartalmazza a törvény 7. § (2) bekezdése, azonban az az értelmezés, amely szerint az észszerű időtartam túllépése esetén nem csak a különbözetre, hanem a vizsgált eljárás teljes időtartamára vonatkozik a vagyoni elégtétel fizetési kötelezettség alapja, nem méltányos, és aránytalan is, ha például csak egy nappal történik az észszerű időtartam túllépése.

2.7. Záró rendelkezések. Bár jelentéktelennek tűnhet a záró rendelkezéseket górcső alá venni, azonban ezek olyan, egyfelől a törvény hatályával és az EJEB eljárásával is kapcsolatos lehetséges kérdéseket rejtenek, amelyekre a gyakorlatban mindenképp megnyugtató válaszokat kell adni.

A záró rendelkezések között a Pevtv. 21. § (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy e törvényt a hatálybalépésekor folyamatban lévő, valamint az azt követően indult bírósági eljárásokkal kapcsolatos vagyoni elégtétel iránti igényekre kell alkalmazni.

Ezen rendelkezéssel összefüggésben azonban felmerül a kérdés, hogy ennek alkalmazásában *mely eljárás minősül „folyamatban lévő” bírósági eljárásnak?*

A Pevtv. két fogalmat használ: a bírósági eljárás időtartama, valamint az egyes eljárási szakaszok időtartama fogalmat²⁴, ezek észszerű határidőn belüli befejezésének hiányát tekintti vagyoni elégtételre alapot adó ténynek. A Pevtv. fogalomrendszerében tehát a bírósági eljárás szakaszokból áll, elsőfokú eljárási szakasz, másodfokú eljárási szakasz és felülvizsgálati szakasz. Ezek együttes időtartamát nevezi a törvény bírósági eljárás időtartamának. Ezzel van összhangban a Pevtv. 2. § (1) bekezdésének értelmező rendelkezése is. Ugyanakkor a Pevtv. 2. § (4) bekezdésének rendelkezése e törvény alkalmazásában csak a bírósági eljárás időtartamának számítására vonatkozik. Azonban részletszabályait a (2) és (3) bekezdés tartalmazza, ezért az (1) bekezdés a (2) bekezdéssel – és a törvény

²³ Debreceni Ítéltábla Polgári Kollégiumának Kollégiumvezetője által készített 2021.EI.II.F.11/19. számú jegyzőkönyv 17-18. o.

²⁴ Mondhatnánk azt is egyebekben, hogy a törvény háromféle időtartam-fogalmát is használ: az eljárás számított időtartama mellett ugyanis definiálja a törvény a Pevtv. alapján figyelembe vehető időtartamot, valamint az eljárás észszerű időtartamát is.

egészével – együtt értelmezendő, és alkalmazandó annak a ténynek a megállapításánál is, hogy a bírósági eljárás e törvény szerint folyamatban van-e.

Ennek megfelelően véleményem szerint folyamatban lévő bírósági eljárás alatt azokat az eljárásokat kell érteni, amelyek a törvény 2. § (4) bekezdése szerint nem fejeződtek be: tehát abban az esetben, ha az elsőfokú határozatot a törvény hatályba lépését megelőzően meghozták, és az a törvény hatályba lépését megelőzően jogerőre emelkedett, akkor ezzel az eljárással kapcsolatban igényt álláspontra nem lehet érvényesíteni. Ha az elsőfokú határozatot meghozták a törvény hatályba lépését megelőzően, a fellebbezési határidő azonban a törvény hatályba lépéséig nem telt le, és a fellebbezést a törvény hatályba lépését követően benyújtották, azaz a másodfokú eljárásra sor kerül, ebben az esetben ezt a bírósági eljárást folyamatban lévő eljárásnak kell tekinteni. Hasonló a helyzet akkor is, ha a másodfokú (jogerős) határozatot a törvény hatályba lépését megelőzően meghozták, de a felülvizsgálati határidő a törvény hatályba lépéséig nem telt le, feltéve, hogy a hatályba lépést követően, határidőn belül felülvizsgálati kérelem benyújtásra kerül.

A Pevtv. 21. § (1) bekezdése alapján az a bírósági eljárás minősülhet folyamatban lévőnek²⁵, amelyben

- az elsőfokú eljárás a törvény hatályba lépésének napján folyamatban van, azaz amelyben a hatályba lépést megelőző napig eljárást befejező határozatot nem hoztak (a félbeszakadt, szünetelő, illetőleg felfüggesztett – nem befejezett, csak befejezettként kezelendő – perket folyamatban lévő pernek kell tekinteni²⁶);
- amelyben az elsőfokú, eljárást befejező határozatot a törvény hatályba lépését megelőzően meghozták, a törvény hatályba lépését megelőzően a fellebbezést is benyújtották, és azt a bíróság nem utasította el/vissza (közömbös, hogy az iratok felterjesztése a hatályba lépést megelőzően megtörtént-e);
- az elsőfokú, eljárást befejező határozatot a törvény hatályba lépését megelőzően meghozták, de a fellebbezési határidő a törvény hatályba lépését megelőző napig nem telt le, feltéve, hogy a fellebbezési határidő lejártát megelőzően a fellebbezést benyújtották, és azt a bíróság nem utasította

²⁵ Külön kérdés lehet az is, hogy folyamatban lévő bírósági eljárásnak minősül-e az az eljárás, amely fizetési meghagyásos eljárással indul, és a fizetési meghagyásos eljárás perré alakulása következtében 2022. december 31-én az eljárás folyamatban van? Ezzel összefüggően kérdéses lehet az is, hogy vajon függ-e a törvény hatályba lépését követően az ügy befejezési módjától az, hogy a törvény hatályba lépésének napján az ügy folyamatban lévőnek minősül-e vagy sem?

Megítélésem szerint a törvény hatályba lépésének napján folyamatban lévő ügynek minősül az az ügy is, amely fizetési meghagyással indult és ellentmondás folytán perré alakult át, és a peres eljárás a törvény hatályba lépésének napján folyamatban van. A törvény 21. § (1) bekezdése szempontjából pedig nincs jelentősége annak a körülménynek, hogy a későbbiek során az ügy milyen határozattal, milyen módon fejeződik be.

²⁶ Bár felmerül a kérdés, hogy folyamatban lévőnek minősül-e a bírósági eljárás, ha bármelyik szinten az eljárás szünetel, félbeszakadt, vagy az eljárást felfüggesztették, azonban ezek az ügyek folyamatban lévő, csak befejezettként kezelt ügynek minősülnek a Büsz. 39. § (2) bekezdése szerint (BDT2021.4396).

el/vissza (ez következik a Pevtv. 3. § (2) bekezdéséből, mert csak ez esetben tekinthető a másodfokú eljárás megindult eljárásnak);

- a másodfokú határozatot a törvény hatályba lépését megelőzően meghozták, a törvény hatályba lépését megelőzően a felülvizsgálati kérelmet is benyújtották, és azt a Kúria nem utasította el/vissza;
- a másodfokú határozatot a törvény hatályba lépését megelőzően meghozták, de a felülvizsgálati eljárásra nyitva álló határidő a törvény hatályba lépéséig nem telt le, és a felülvizsgálati kérelmet ezt követően, határidőn belül benyújtották, feltéve, hogy azt a Kúria nem utasította el/vissza (ez következik a Pevtv. 5. § (2) bekezdéséből, mert csak ez esetben tekinthető a felülvizsgálati eljárás megindult eljárásnak).

A bírósági eljárás „folyamatban léte” szempontjából az eljárást befejező határozat jogerőre emelkedése időpontjának érdemi jelentősége nincsen²⁷, pusztán annyi, hogy amennyiben az elsőfokú határozat elleni fellebbezési határidő még nem járt le, és a fellebbezést a törvény hatályba lépése után benyújtják - azaz az elsőfokú határozat nem emelkedik jogerőre -, úgy az eljárást folyamatban lévő bírósági eljárásnak kell minősíteni.

A fentiek értelmezését követően arra a megállapításra lehet jutni, hogy *nem érvényesíthető vagyoni elégtétel iránti igény akkor, ha*

- az elsőfokú határozatot a törvény hatályba lépését megelőzően meghozták és a másodfokú bíróság a fellebbezést 2021. december 31-ét követően visszautasítja, és ezáltal az elsőfokú határozat lesz az eljárást jogerősen – a törvény hatályba lépését megelőzően – befejező határozat, valamint, ha
- a másodfokú határozatot a törvény hatályba lépését megelőzően meghozták, és a Kúria a felülvizsgálati kérelmet 2021. december 31-ét követően visszautasítja, és ezáltal a másodfokú határozat lesz az eljárást jogerősen befejező határozat.

Amennyiben a nemperes ügyben eljáró bíróság azt állapítja meg, hogy a fél olyan eljárással kapcsolatban érvényesít vagyoni elégtétel iránti igényt, amely nem tartozik a 21. § (1) bekezdésének hatálya alá, vagy amely nem felel meg a Pevtv. 21. § (2) bekezdése feltételének, ebben az esetben álláspontom szerint a kérelmet a Pp. 176. § (1) bekezdés f) pontja alapján vissza kell utasítani²⁸.

Abban az esetben tehát, ha a vagyoni elégtétel iránti igényt olyan eljárással kapcsolatban terjesztik elő, amely a törvény hatálybalépésekor nincsen folyamatban, illetőleg, amely jogerősen nincs befejezve, célszerű ezt olyan okként kezelni, mint amilyenek a Pp. szerinti érdemi vizsgálat nélküli, hivatalból történő visszautasítást megalapozó okok. Ebben az esetben a kérelmet nem kellene kiadni a kérelmezettnek, és az eljárás illetékmentes maradna, míg ha ezekben az esetekben a bíróság érdemben döntene, akkor a felperesnek nem lenne illetékkedvezménye.

Ugyanakkor véleményem szerint a Pp. 176. §-ának tökéletesen megfelelő megoldásra ebben az esetben nem igazán lehet eljutni, bár kétségtelen, hogy a Pp.

²⁷ A másodfokú határozatnál a jogerő kérdése fel sem merül.

²⁸ Érdemesnek tartom azonban felvetni, hogy akár az elutasítás és visszautasítás fogalmának pontosítása is szükséges lehet, hiszen előfordulhat olyan eset, amikor a régi Pp. fogalomrendszerében is gondolkodni kell a jogalkalmazás során.

176. § (1) bekezdésének f) pontja látszik leginkább alkalmazhatónak: az ugyanis, hogy az igény bírósági úton nem érvényesíthető, hasonlóan bizonyítást nem igénylő, objektív tényeken alapul, és hivatalból vizsgálendő, ugyanúgy, mint az, hogy a Pevtv. szerinti igényt olyan eljárással kapcsolatban terjesztik-e elő, amely a törvény hatálybalépésekor folyamatban van, vagy nincs.

A Pp. 176.§ (1) bekezdés f) pontjának alkalmazása mellett szólhat – és jómagam is ezt a megközelítést támogatnám – a PK 171. számú állásfoglalás is, amely rögzíti, hogy a (régi) Pp. 130. §-a (1) bekezdésének f) pontja alapján kell a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül elutasítani - a követelés időelőltiségén túlmenően, de az elévülés esetét ide nem értve - minden olyan esetben, amikor az állapítható meg, hogy a követelés érvényesítése bírósági hatáskörbe tartoznék ugyan, az adott követelés azonban jogszabály értelmében bírósági úton nem érvényesíthető.²⁹ Ugyanakkor érdekes, hogy éppen a PK 171. sz. állásfoglalásra utaló Pp. kommentár szerint e visszautasítási ok akkor érvényesül, ha a követelés érvényesítése bírósági hatáskörbe tartozna ugyan, ám annak a bíróság előtt történő érvényesítését jogszabály kizárja. A Pevtv. 21. §-ának (1) és (2) bekezdése azonban nem szól arról, hogy ezekben az esetekben a bíróság előtt történő igényérvényesítés „kizárt” volna és illet jelenthet az az eset is, amikor a törvény által az igényérvényesítés feltételül szabott körülmény nem áll fenn. Ebből az utóbbi megközelítésből pedig az vezethető le inkább, hogy a Pevtv. 21. § (1) és (2) bekezdésében foglaltakról hozandó döntésre csak érdemi elutasítás keretében van lehetőség.

Szintén a hatállyal kapcsolatos problémakör egyik pontja az, hogyan kell értelmezni a Pevtv. 21. § (2) bekezdését, amely kimondja, hogy e törvény rendelkezéseit – a (3) bekezdés szerinti kivétellel – 2022. december 31. napjáig azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy vagyoni elégtétel iránti igény csak jogerősen befejezett bírósági eljárással kapcsolatban érvényesíthető.³⁰

Ennek kapcsán a törvény hatályba lépésének napján folyamatban lévő eljárással kapcsolatban akkor érvényesíthető igény, ha:

- az elsőfokú határozat fellebbezés hiányában 2022. december 31-ét megelőzően jogerőre emelkedik, vagy
- fellebbezés esetén a másodfokú határozatot (azaz a Pevtv. 2. § (4) bekezdése szerinti, eljárást befejező jogerős határozatot) 2022. december 31-ét megelőzően hozzák, és ezzel az eljárást a Pevtv. 2. § (4) bekezdése szerint jogerősen befejezik, vagy
- az eljárás felülvizsgálati határozattal fejeződik be, és a felülvizsgálati határozatot (azaz a Pevtv. 2. § (4) bekezdése szerinti, eljárást befejező jogerős határozatot) 2022. december 31-ét megelőzően hozzák.

Előfordulhat olyan eset is, amikor véleményem szerint *nem állapítható meg, hogy az eljárás a Pevtv. hatálya alá tartozik-e*. Ez szerintem akkor merülhet fel, ha egy ügyben

²⁹ A Pevtv. 13. §-ához fűzött indokolás szerint a kérelem visszautasításának Pp. 176. § szerinti esetei a Pevtv. rendelkezése értelmében mögöttesen irányadók a nemperes eljárásban is, ugyanakkor meghatároz egy további visszautasítási okot.

³⁰ Tehát a 2022. december 31-ig érvényesíthető igények körének lényeges szűkítése került szabályozásra, amiből kifolyólag ebben az időszakban (különösen az év első felében) lényegesen kevesebb ügy várható, mint a következő években.

a fellebbezési határidő még nem járt le (és a fellebbezés benyújtására még nem került sor), vagy a másodfokú határozattal szemben előterjeszhető felülvizsgálati kérelem határideje nem telt le (és a felülvizsgálati kérelmet a felek még nem nyújtották be), azonban a fél a vagyoni elégtétel iránti nemperes eljárást megindító beadványát ilyen bírósági eljárással kapcsolatban benyújtja. Ilyen esetben szerintem a döntéssel – hogy a bírósági eljárás folyamatban lévő eljárásnak minősül-e – mindenképp meg kell várni a fellebbezési, felülvizsgálati kérelem előterjesztése határidejének lejártát:

- ha a fellebbezés, felülvizsgálati kérelem benyújtására nem került sor, a kérelmet azért kell visszautasítani, mert az ügy nem minősül „a törvény hatálybalépésekor folyamatban lévő” bírósági eljárásnak;
- ha pedig a fellebbezést vagy felülvizsgálati kérelmet benyújtják³¹, azért kell visszautasítani, mert az eljárás jogerősen nem fejeződött be.

Tehát mindaddig nem dönt a bíróság, amíg a következő eljárási szakaszt megindító beadványát a fél be nem nyújtja, és akár benyújtja azt, akár nem, a visszautasítás indoka mindkét esetben a Pp. 176. § (1) bekezdésének b) pontja lesz azzal a különbséggel, hogy a jogorvoslat benyújtása esetén az eljárás Pevtv. szerinti jogerős befejezésére nem került sor [Pevtv. 21. § (2) bek.], a jogorvoslat be nem nyújtása esetén viszont az eljárás nincs folyamatban [Pevtv. 21. § (1) bek.].

A folyamatban lét vizsgálatával összefüggésben az is értelmezésre szorulhat szerintem, hogy az ún. eljárási szakaszok körében miként merül fel a perújítási eljárás (*ha a Pevtv. hatályba lépésekor perújítási eljárás van folyamatban*). Véleményem szerint a megengedett perújításnak kell folyamatban lennie - vagyis ha már döntés született a megengedhetőségről -, a perújítás iránti kérelem pusztán benyújtása nem lehetne elegendő.

Szintén a Záró rendelkezések között szerepel a Pevtv. 21.§ (3) bekezdése, amely szerint e törvény hatálybalépését követő négy hónapos jogvesztő határidőn belül a bírósági polgári peres eljárás elhúzódásával kapcsolatos vagyoni elégtétel iránti igény e törvény szerinti érvényesítésére az a fél is jogosult, akinek a bírósági eljárás elhúzódása miatt az EJEH-hez benyújtott kérelmét az EJEH e törvény hatálybalépésének napjáig nyilvántartásba vette, de még nem bírálta el, kivéve, ha a kérelem EJEH-hez történő benyújtásakor az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény 35. cikkének 1. bekezdésében meghatározott, az adott ügyre vonatkozó határidő már eltelt.

Felmerül a kérdés, hogy a *21. § (3) bekezdésében írt, négy hónapos jogvesztő határidőt mikortól kell számítani, van-e jelentősége a határidő szempontjából az EJEH-hez benyújtott kérelem nyilvántartásba vételének vagy befogadásának?* A

³¹ A felülvizsgálati határidő esetén – a Pevtv. rövid határidőire figyelemmel – ugyanakkor akár sor kerülhet az eljárás felfüggesztésére a Pp. 123. § (2) bekezdése alapján, hiszen teljesül a Pp. egyik felfüggesztési követelménye, az eljárás „folyamatban léte”, a Pevtv. szerint pedig a felülvizsgálati eljárás folyamatban lévő eljárás, valamint a jogszabály (Pevtv.) sem tiltja az eljárás felfüggesztését. Véleményem szerint azonban a Pp. 123. § (2) bekezdése megfelelő alkalmazási lehetőségének hiánya áll fenn azon okból kifolyólag, hogy nem valósul meg a Pp. szerinti követelmény, mely szerint az „ügy eldöntése” függ a másik eljárástól, ugyanis a Pevtv. szerinti esetben nem az ügy eldöntése függ ettől.

jogvesztő határidő³² a törvény hatályba lépésétől számít, feltétele pedig a törvény egyértelmű rendelkezése értelmében az EJEB-hez benyújtott kérelem nyilvántartásba vétele. Meglátásom szerint nem okozhat különösebb gyakorlati nehézséget az a tény, hogy ettől elkülönül a befogadhatóság vizsgálata, mivel amennyiben az EJEE 35. cikkének 1. bekezdésében meghatározott, az adott ügyre vonatkozó végleges határozat meghozatalától számított határidő már eltelt, akkor a Pevtv. 21. § (3) bekezdése második fordulata miatt a kérelmet el kell utasítani, egyéb esetben pedig az eljárásra a Pevtv. 17. § (2) bekezdése irányadó.

Ha a kérelmező a négyhónapos jogvesztő határidőn túl nyújtja be a kérelmet, akkor pedig azt a szabályt kell alkalmazni, amely alapján a Pevtv. 21. § (3) bekezdésében a keresetindításra meghatározott jogvesztő határidő túllépése az eljárás megindítására jogszabályban megállapított határidő elmulasztása, a 9. § (4) bekezdés utaló szabálya szerint ilyenkor a Pp. 176. § (1) bekezdés i) pontja alapján a kérelmet vissza kell utasítani.

A Pevtv. 21. § (2) bekezdésével összevetve külön felmerül, hogy az ott írt esetben is alkalmazandó-e a 21. § (3) bekezdése, azaz, hogy EJEB-eljárás esetén is csak jogerősen befejezett eljárással kapcsolatban érvényesíthető igény? A (3) bekezdés kivételt alapoz meg a vagyoni elégtétel iránti igénynek a 2022. évben kizárólag a jogerősen befejezett bírósági eljárással kapcsolatban érvényesíthetősége alól. Ebből következően pedig amennyiben 2022. január 1-jéig a bírósági eljárás elhúzódása miatti kérelmet az EJEB nyilvántartásba vette, úgy négyhónapos jogvesztő határidőn belül a bírósági polgári peres eljárás elhúzódásával kapcsolatos vagyoni elégtétel iránti igény akkor is érvényesíthető, ha az eljárás folyamatban van.

Az EJEB előtti eljárásban olyan nemzeti eljárás miatt is kérhető kompenzáció, amely még jogerősen nem fejeződött ugyan be, de már olyan régóta folyamatban van, hogy a jogsérelem megállapítható. Ebben az esetben az eljárás igényérvényesítésig terjedő, jogerősen le nem zárt szakaszának értékelése is kérelmezhető az EJEB előtt.

A Pevtv. 17. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy ha a bíróság a nemperes eljárás folyamán megállapítja, hogy az EJEB előtt a bírósági eljárás vizsgált szakaszának elhúzódásával kapcsolatban a kérelmező által kezdeményezett eljárás van folyamatban, az EJEB eljárásának befejezéséig - a (2) bekezdésben foglalt kivételekkel - a nemperes eljárást felfüggeszti. Ennek kapcsán újabb kérdés adódik: *folyamatban lévőnek kell-e tekinteni az EJEB-eljárást a 17. § (1) bekezdés alkalmazásában, ha az EJEB a kérelmet csupán nyilvántartásba vette?* Erre a kérdésre azonban véleményem szerint egyértelmű válasz adható, ugyanis a (2) bekezdés rendelkezéseiből, valamint a 21. § (2) bekezdéséből is az következik, hogy folyamatban lévőnek tekintendő az EJEB-eljárás, ha a kérelmező kérelmét az EJEB nyilvántartásba vette. Úgy vélem, hogy azért nem okozhat különösebb gyakorlati nehézséget az, hogy a nyilvántartásba vétel tényétől elkülönül a befogadhatóság vizsgálata, mivel amennyiben az EJEE 35. cikkének 1. bekezdésében meghatározott, az adott ügyre vonatkozó, a végleges határozat meghozatalától számított határidő

³² Ez a jogvesztő határidő anyagi jogi igényérvényesítési határidő (emiatt alkalmazandó a 4/2003 Polgári jogegységi határozat), a határidő utolsó napja pedig a Ptk. 8. § (3) bekezdése értelmében 2022. május 2. napja.

már eltelt, akkor a Pevtv. 21. § (3) bekezdése második fordulata miatt a kérelmet el kell utasítani, egyéb esetben pedig az eljárásra a Pevtv. 17. § (2) bekezdése lehet irányadó.

A 17.§ (1) bekezdésével összefüggésben szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy elméletileg akár az a nagyon érdekes eset is előfordulhat, hogy a nemperes eljárásban eljáró bíróság az eljárást a Pevtv. 17. § (1) bekezdése alapján felfüggeszti, majd az EJEB is felfüggeszti a saját eljárását. Ez esetben azonban a nemperes eljárás felfüggesztésének lehetősége megszűnik a Pevtv. 17. § (2) bekezdés b) pontja értelmében, és az eljárást folytatni kell.

Szintén az EJEB eljárásához köthetően, azonban inkább a Pevtv. 8.§-ában írtakkal összefüggésben az a kérdés is felmerül, hogy ha az EJEB a teljes bírósági eljárást vizsgálta, de csak egy része tekintetében ítélte meg elégtételt (tehát elbírálta a teljes bírósági eljárást), a további elbírált, de vagyoni elégtétellel nem kompenzált rész tekintetében ítélte dolog keletkezik-e? Arra figyelemmel, hogy az EJEB az eljárásban a nemzeti eljárás egészéről, nem a Pevtv. szerinti eljárási szakaszokról mond ítéletet, ezért a kérdés megítélése meglehetősen összetett, hiszen az ítélte dolog fogalmának analóg használatával kapcsolatos aggályok miatt (az EJEB előtti eljárásnak az állam az alperese, a Pevtv. szerinti eljárásnak a bíróság) ez nem egyértelmű, ezzel kapcsolatban érdemes várni, hogy miként válaszol a gyakorlat.

Mindenesetre annyit rögzíthetünk megítélésem szerint, hogy a vizsgálat tárgyát csak a bírósághoz fordulásig vagy ítélethozatalig terjedő idő képezi, mivel az EJEB akkor ítél meg az eljárás egy része tekintetében kártérítést, ha a bírósági eljárás még nem fejeződött be. Ebből kifolyólag álláspontom szerint csak a bírósághoz fordulásig/ítélethozatalig terjedő időszakra megítélte kártérítés lehet az, ami beszámít a Pevtv. alapján megállapított vagyoni elégtétel összegébe. Akkor áll be az a körülmény, hogy nincs helye további igényérvényesítésnek a Pevtv. alapján, ha az EJEB eljárás időpontjában már a magyar bírósági eljárás jogerősen befejeződött, és az EJEB a teljes bírósági eljárást vizsgálva ítélte meg elégtételt.

3. Befejező gondolatok

Jelen tanulmányomban leginkább a jogszabály azon rendelkezéseit igyekeztem számba venni (és azokra lehetséges válaszokat adni), amelyek megítélése a törvény mindennapos alkalmazása előtt már előre nehézkesnek tűnhetnek. A konkrét jogalkalmazási gyakorlat hiányában egyelőre mondhatni vitaindító jelleggel tettem fel kérdéseim és fogalmaztam meg néhány pontot a saját véleményemet, hangsúlyozva, hogy az bizonyosan túri a szakmai vitát. Mindenesetre érdeklődéssel várhatjuk, hogy a Pevtv. rendelkezéseit a bíróságok hogyan fogják értelmezni. Álláspontom szerint az biztosnak látszik, hogy hosszú időnek kell majd eltelnie ahhoz, hogy az elbíráló bíróságokon kialakuljon az egységes gyakorlat. Példának okáért, ugyanis az például, hogy rövidebb, ill. hosszabb időtartamban is meghatározható a bírósági eljárás vagy eljárási szakasz ésszerűnek minősülő időtartama, az egyedi ügy összes körülményének mérlegelését és az arról történő számadást kívánja meg. Az alapul szolgáló ügyek nyilvánvalóan teljesen eltérőek, ebből kifolyólag pedig nehéz

lesz a nemperes eljárásban egységesen érvényesülő szempontrendszert kialakítani annak érdekében, hogy jogegység mutatkozzon, ami az igényérvényesítő állampolgárok bíróságok előtti egyenlőségének alapköve.
